

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte onsdag den 13. juni 1962 kl. 9.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Erling Petersen, Jakob Pettersen, Reinsnes, Røiseland, Rakel Seweriin, Ingvaldsen, Hambro (for Bergesen), Sandberg (for Borgen), Borten, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvold, John Lyng, Johs. Olsen, Treholt og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Lange og handelsminister Gundersen.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet statssekretær Engen, byråsjef Ibsen og konsulent Langeland. Fra Handelsdepartementet ekspedisjonssjef Stokke og byråsjef Saxrud.

Formannen: Møtet er sammenkalt for at vi kan behandle den dagsorden som er sendt rundt, og hvor det er ført opp følgende saker: 1) Regjeringens erklæring overfor EEC, 2) Oppsigelse av reke-avtalen, 3) Norsk medlemskap i Sikkerhetsrådet og 4) Redegjørelse om Ministermøtet i NATO's råd i Aten.

Det er sannsynlig at vi ikke vil bli ferdig i løpet av denne formiddagen, så derfor er det også berammet møte i morgen kl. 10.

Jeg gir ordet til utenriksministeren, som kanskje vil si litt om utkastet til *Den norske regjeringens erklæring overfor EEC*.

Utenriksminister Lange: Jeg tror ikke det i grunnen er så meget å si om dette utkastet, som jo har vært sirkulert i lengre tid nå slik at komiteens medlemmer har hatt anledning til å studere det. Jeg vil bare gjøre rede for hvordan det er blitt til. Det har vært inngående behandlet av Frihandelsutvalget i en rekke omganger, og det har vært drøftet også i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid, så den tekst som her foreligger, er en omforenet tekst hvor representanter for de forskjellige interessegruppene har vært med på utformingen.

Jeg tror det i grunnen bare er dette som det er nødvendig å si før man går rett på behandlingen av teksten.

Formannen: Er det noen som forlanger ordet?

Braadland: Jeg vil gjerne få spørre utenriksministeren hvilken grunn det er for at man ikke har tatt med henvisning til Bonn-erklæringen. For da Storbritannia, Irland og Danmark søkte, uttalte de uttrykkelig i erklæringen at de sluttet seg til Bonn-erklæringen. Jeg ser at dette ikke er gjort, det er skjedd i en noe omskrevet form, og jeg kunne tenke meg at det vil bli lagt merke til når utenriksministeren møter i Brussel, og jeg kunne tenke meg at han vil bli stillet et spørsmål der nede om hvorfor det ikke er tatt med. Det ville være interessant å vite hva utenriksministeren har tenkt å svare på det spørsmål.

Utenriksminister Lange: Jeg tror for det første ikke det vil bli stillet noe sånt spørsmål. Og det er også bakgrunnen for at vi ikke har tatt med i vår erklæring som legges fram i begynnelsen av juli 1962, den samme henvisning som var tatt med i erklæringer som ble lagt fram fra Storbritannia og Danmark i oktober 1961. Saken er den at i mellomtiden er der skjedd en utvikling i forbindelse med arbeidet i Fouchet-kommisjonen, som var opprettet for å utforme det reelle innhold av det program som lå i Bonn-erklæringen, og den utviklingen har ført til at det ikke er noen ute i Europa som snakker om "Bonn-erklæringen" lenger. Man snakker om formene for det politiske samarbeidet i et utvidet økonomisk fellesskap, men man snakker ikke om Bonn-erklæringen. Det er jo det uttrykket som har vært brukt i diskusjonen her hjemme, men man blir til og med møtt med et eneste stort spørsmålstegn hvis man ute nevner Bonn-erklæringen: "Hva er det for en Bonn-erklæring dere tenker på?" Det er bakgrunnen for at vi har gitt det denne mer generelle form som det er gitt her, uttrykket for vårt ønske om å være med i et nærmere politisk samarbeid i et utvidet Europeisk Fellesskap.

Braadland: Jeg vil gjerne peke på enda ett punkt. – I vår søknad henviste vi til innledningen til traktaten og sa at vi erklærte oss enig i den. I denne erklæringen henvises det uttrykkelig til artikkel 2 og 3 i traktaten, og det heter at vi slutter oss til de artiklene. Særlig artikkel 3 er meget omfattende og så vidt jeg kan skjønne svært forpliktende, så forpliktende at man vel kan si at den innebærer en aksept av Roma-traktaten. Hvis man nå vil godta Roma-traktaten, synes jeg det måtte være riktig at man klart fremholder hvilke forbehold man har, og ikke bare innskrenker seg til å peke på hva handelsministeren kalte problemer på de forskjellige sektorer i næringslivet, men formulerer disse mer klart og tydelig.

Utenriksminister Lange: Henvisningen til art. 2 og 3 er gjort meget bevisst, fordi det er de to artikler som angir de virkemidler som under Roma-traktatens system skal tas i bruk, og Regjeringen har oppfattet Stortingets tilkjennegivelse ved voteringen etter den store debatten dithen at vi søker på grunnlag av Roma-traktaten, at vi i vår erklæring må gi uttrykk for at vi godtar det system Roma-traktaten legger til rette, og så presenterer de problemer som det vil reise for Norge å innpasse seg i dette system. Det er helt bevisst at vi ikke har regnet opp en rekke forbehold, men presentert våre problemer som felles problemer som vi skal se å finne fram til løsninger på i samarbeid med forhandlingspartnerne på den annen side av bordet. Skulle det så vise seg ved slutten av forhandlingene at den veien ikke har ført fram – vel, da får vi eventuelt formulere forbehold, skulle det vise seg nødvendig. Men arbeidshypotesen som ligger til grunn for denne erklæringen, er at det skal være mulig innenfor Roma-traktatens system i samarbeid med forhandlingspartnerne på den annen side av bordet å finne fram til løsninger som er akseptable for begge parter.

Hegna: Jeg tror at den siste utforming som utenriksministeren der ga, må være så å si nøkkelen til forståelsen av utformingen av erklæringen. Av den grunn er den egentlig lite egnet for konkret drøftelse, for den inneholder i virkeligheten meget få konkrete ting. Den berører en hel del spørsmål så å si i overskrifts form, men den mer nøyaktige utforming av hva det dreier seg om av vesentlige ting for Norge i forhold til Fellesskapet, kommer ikke fram. Så vidt jeg forstår av det som utenriksministeren her sa, er det gjort med hensikt, fordi man vil så å si la det springe ut i forhandlingenes forløp. Av den grunn er det jo egentlig ikke noe særlig å ta standpunkt til i enkeltheter i dette utkastet.

Jeg tror at det ville vært riktig, så bestemte og håndfaste problemer som det foreligger i forbindelse med eventuelt norsk medlemskap, at man hadde gjort klart oppmerksom på hvilke direkte forhold det dreiet seg om.

Jeg vil ikke si at opplegget ikke svarer til det som har vært behandlingen i Stortinget. Jeg har jo selv hatt den innvending å gjøre mot flertallets innstilling som ble godtatt av Stortinget, at den på mange måter var uklar og ubestemt og i høy grad tøyelig, slik at den ikke ga noe klart bilde av hva man hadde å gjøre med. Men det var nå den innstillingen som fikk tilslutning i Stortinget, og jeg skal ikke rette noen bebreidelse mot Regjeringen for at den lager sin erklæring noenlunde i samsvar med det. Jeg tror at for så vidt som det opplegget som Stortinget ga sin tilslutning hadde noen ramme, må man si at dette opplegget som vi her i dag har for oss, er innenfor rammen.

Det er et par konkrete ting som jeg gjerne kunne ha lyst til å feste oppmerksomheten ved. – Jeg vil føye til at jeg ikke finner at det er noen grunn til på det nåværende tidspunkt å gå inn på detaljer, for det måtte i tilfelle lede fram til et helt annet opplegg. Men det er altså et par ting jeg vil trekke fram.

På side 2 står det:

"Min regjering ønsker å søke om å tiltre Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap."

Det er vel første gang i noe offentlig dokument at forholdet til Det europeiske kull- og stålfellesskap trer fram i en slik form. Så vidt jeg husker, var det omtalt i St.meld. nr. 67 – jeg har ikke fått sett etter nå – men der het det vel bare at for så vidt forhandlingene førte fram, ville man ta opp dette spørsmål. Her står det altså direkte konkret:

"Min regjering ønsker å søke om å tiltre Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap."

Altså et standpunkt som Regjeringen har tatt. Den ønsker å søke om dette. Men jeg vil da vise til at akkurat når det gjelder Det europeiske kull- og stålfellesskap, dets organisasjon, de forpliktelser som påhviler hvert enkelt medlem, og hvordan situasjonen for de enkelte bedrifter her i Norge som kommer innenfor denne kategori, vil komme til å bli om vi blir medlem, så er jo det noe som det, så vidt meg bekjent, ikke foreligger noe offentlig om i det hele tatt, lagt fram for noen del av statsmaktene her. Jeg har etterlyst en slik dokumentasjon, jeg tror det var i debatten i Stortinget, fordi jeg mente det var av betydning å få den. Jeg trodde det var en så intim forbindelse mellom Det europeiske kull- og stålfellesskapet og EEC

at det hadde vært naturlig å ha en slik utredning i forbindelse med at man tok standpunkt til EEC. Jeg tenkte da også på en direkte redegjørelse for hvordan de forskjellige bedrifter som vi har på dette felt, dels private og dels offentlige, ville komme til å plasseres innenfor Den europeiske kull- og ståunion, deres rettigheter og plikter i den forbindelse. Men det førte jo egentlig ikke til noe særlig. Og da må jeg jo si at jeg synes det er et noe raskt skritt som man her har tatt, at man plutselig legger fram for oss spørsmålet om å ... ja, kanskje ikke akkurat det, men i all fall den utformingen at det er Den norske regjeringens ønske å søke om å tiltre Det europeiske kull- og ståfelleskap.

Det stiller seg allerede annerledes i den etterfølgende del av setningen, hvor man sier:

"... og om forhandlinger med sikte på tilslutning til Det Europeiske Atomenergifelleskap."

Der har jo Regjeringen lagt fram en melding og også oversendt traktaten.

Når det gjelder landbruket, har man vært inne på dette om ordninger av mer varig karakter, uten at det jo er sagt at man får noe mer bestemt inntrykk av hva det ligger i dette spørsmål – både utover og innover, hadde jeg nær sagt. Jeg skal ikke si så forferdelig meget om det, men det står på side 7 at "strukturrasjonaliseringen i norsk jordbruk må være av meget langsiktig karakter." Jeg går ut fra at det må da også gå på de særordninger som man eventuelt skal drøfte, men det er ikke noe særlig bestemt hva for ting man der tenker på. Det gjelder for øvrig de fleste punkter, og som jeg tidligere har sagt, kan jeg godt forstå dette ut fra det generelle syn på opplegget som utenriksministeren har nevnt.

Jeg vil til slutt nevne en ting av mer teknisk art. Den gang Danmark og England kom med sine erklæringer, skjedde det ting som jeg tror man helst bør søke å unngå. Det ene, for Englands vedkommende, var jo at erklæringen kom ut ved en indiskresjon. Den skulle ikke vært offentlig tilgjengelig, men det var visstnok amerikanske journalister som fikk tak i den og offentliggjorde den, og det ble da en litt pinlig situasjon i forbindelse med at man ikke hadde sørget for at den ble kjent på en mer rimelig måte. Når det gjelder den danske erklæring, ble den hemmeligholdt i temmelig lang tid. Jeg tror det var et par måneder det gikk før den ble offentliggjort.

Jeg tror at det er riktig å være oppmerksom på dette forhold. Jeg tror det kunne være fordelaktig om man kunne få offentliggjort denne erklæring så snart som mulig etter at møtet har vært holdt den 4. juli. Det vil så allikevel ellers kunne komme til å bli gjetninger og halvkvedede viser og misforståelser. Det er greiere at man får selve erklæringen offentliggjort så snart adgang til det foreligger – nokså snart etter at den har vært forelagt for Brussel-møtet.

Slik som hele opplegget er, må jo egentlig selve behandlingen, la oss si i denne komiteen eller i forbindelse med Stortinget i det hele tatt, i første rekke knytte seg til spørsmålene slik som de reises mer konkret på et senere tidspunkt. Man må vel forutsette at man vil få visse spørsmål om det ene eller det annet – hva man mener med denne erklæringen, og det ene med det annet problem som kan reises, slik som det er antydnet her – og så må svare på det. Jeg ser det slik at det vil mer bli

i forbindelse med disse rent konkrete sakene at man får drøftelser av noen vesentlig betydning i forholdet til Stortinget eller Stortingets organer. Og da kan det selvfølgelig meget lett reise seg ting som må bli gjenstand for en meget grundig drøftelse, kanskje ikke bare her i komiteen, men også i Stortinget selv.

Bondevik: Det er eit par ting som eg gjerne vil ha sagt i samband med dette utkastet. Eg er klår over at det syn som eg representerer, ikkje har vunne fram, og at dette utkastet er bygt på fleirtalssynet, men eg vil likevel nemna eit par ting som eg for mitt vedkomande ikkje er heilt samd i. Det er spesielt på side 11 og 12. Den tolkinga som ein her har av norsk konsesjonslovgjeving og den utviklinga som der har gått for seg, er ikkje i samsvar med det syn som eg har. Eg er klår over at konsesjonslovgjevinga har vorte "mjuka opp", som det er sagt her. Men så står det vidare: "... slik at denne lovgivning mer og mer kan karakteriseres som en næringsregulerende lovgivning." Det synet samsvarar ikkje med det som eg har.

Og spesielt er det på side 12 ei formulering som eg for mitt vedkomande ikkje kan godkjenna. Det står der:

"Vi er på dette grunnlag beredt til, ved tilslutning til Roma-traktaten, å endre våre bestemmelser slik at de ikke diskriminerer på grunnlag av nasjonalitet."

Å seia det så kategorisk som her, synest eg er å gå for langt på det noverande tidspunkt – å låsa det så fast at det, etter den formuleringa der, skal verta absolutt likt for alle som er med i Fellesskapet.

Dessutan har eg før gjeve uttrykk for at eg ikkje er sikker på at det som står på side 1, vil halda. Eg er klår over at meldinga frå Regjeringa seier det same, at § 93 opnar vegen for deltaking i Fellesmarknaden. Her står det absolutt:

"I mars i år vedtok Stortinget en tilføyelse til forfatningen, som gjorde det mulig for vårt land nå å kunne delta i et slikt samarbeid" – altså på grunnlag av Roma-traktaten.

Førebels er eg ikkje sikker på at det juridisk vil halda. Det er mogleg at det er rett, men eg synest også at det er å gå i lengste laget å slå det fast kategorisk.

Til slutt vil eg seia at eg er glad for at det er lagt så mykje vekt på dei vanskar som ein har når det gjeld jordbruket. Men eg synest nok at ein har lagt mindre vekt på det som gjeld fisket, på side 9. Det er vel kanskje med vilje at ein der har unngått å nemna vår nye fiskerigrense. Den står berre nemnt indirekte. For det første står det dette om botnslepenot, og dessutan dette om landing av trålfanga fisk, og så kjem det som tredje punkt:

"Norsk fiskerilovgivning setter videre forbud mot bruk av bestemte fangstredskaper i visse områder og mot at utlendinger driver fangst innenfor fiskerigrensen."

Eg er ikkje så heilt samd i den formuleringa. Det er kanskje å unngå vanskane ikkje å nemna den nye fiskerigrensa. Den er sjølvstyk kjend av desse folka, det er ikkje det, men det burde kanskje vore sagt noko meir om tilhøvet innanfor 12-milsgrensa.

Det siste punktet som er teke med der, gjeld etableringsretten, som Regjeringa då vil drøfta med Fellesskapet, og det har eg ingenting å seia til.

Statsråd Gundersen: Som utenriksministeren allerede har sagt, har vi under forberedelsen av denne erklæring lagt meget stor vekt på å ha kontakt med og komme i samsvar med de næringsinteresser som direkte vil berøres. Det har vi gjort i to omganger. For det første under en departemental behandling av deler av utkastet, hvor hvert enkelt fagdepartement tok kontakt med vedkommende næring. Etter at vi så hadde sett på alt som forelå på det tidspunkt, ble erklæringen omarbeidet og deretter forelagt for Frihandelsutvalget, hvor den var en ukes tid eller kanskje noe mer, slik at de som er medlemmer av dette utvalget fikk tid til å konsultere de interesser som de representerer. Utkastet slik som det nå foreligger, har enstemmig tilslutning fra Frihandelsutvalget.

Derimot har Regjeringen naturligvis ikke på det nåværende tidspunkt kunnet gjøre noe forsøk på å slå bro mellom flertallet og mindretallet i Stortinget. Det sier seg selv at det ikke går an å lage en erklæring som både de som går inn for medlemskap, og de som går inn for assosiering, kan være enig i, det lar seg ikke gjøre på det nåværende tidspunkt. Hvordan utviklingen senere kommer til å forløpe, er jo et annet spørsmål, men nå har man altså måttet bygge på flertallets syn, og det er derfor rimelig at det her vil kunne reises innvendinger fra dem som er uenig i Regjeringens prinsipielle opplegg.

Jeg skal så ta opp et par av de bemerkninger som er fremkommet. Først til hr. Hegna. Spørsmålet om vi på det nåværende tidspunkt skal erklære at vi akter å søke om medlemskap i Den europeiske kull- og stålunion, er i og for seg et spørsmål som det kanskje ikke er grunn til fra Regjeringens side å legge så stor vekt på. Men det er jo helt klart – det fremgår av hele sammenhengen i erklæringen – at denne uttalelsen er bygget på den forutsetning at man når fram til et slikt forhandlingsresultat at Regjeringen for sin del mener at Norge bør kunne slutte seg til Det europeiske fellesskap. Under den forutsetning er det altså at man uttaler at man da også vil søke om tilslutning til Kull- og stålfellesskapet.

Dette har ganske god forankring i innstillingen fra flertallet i utenrikskomiteen til Stortinget da vi behandlet Fellesmarkedet, hvor flertallet sa:

"Under den forutsetning at forhandlingene med Fellesskapet fører til et tilfredsstillende resultat, vil flertallet finne det naturlig at man fra norsk side også søker om tilknytning til de to andre europeiske økonomiske fellesskap, nemlig Det Europeiske Atomenergifellesskap (EURATOM) og Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap. Regjeringen bør derfor bringe forutsetningen for en slik tilknytning på det rene og utrede konsekvensene for Norge samtidig med forhandlingene med Fellesskapet. Flertallet går ut fra at Regjeringen på vanlig måte vil ta dette spørsmål opp med utenriks- og konstitusjonskomiteen."

Og det er det meningen å gjøre. Den ene av de to meldinger det her dreier seg om, den om EURATOM, foreligger allerede. Den annen er ikke riktig ferdig, men når den foreligger, ferdig, vil den bli tatt opp med komiteen.

Så nevnte hr. Hegna spørsmålet om offentliggjørelse av erklæringen. Jeg for mitt vedkommende tror at etter de erfaringer som både England og Danmark gjorde, vil det vel ikke nytte, og heller ikke ha noen særlig hensikt, å prøve å holde denne erklæringen skjult for offentligheten. Vi har regnet med at vi vil måtte – og kanskje også bør – offentliggjøre den nokså snart etter at den er avgitt. Jeg tar det forbehold at hvis de vi skal forhandle med skulle ha et annet ønske der, så bør vi ta hensyn til det. Det får vi ikke brakt på det rene før vi har avgitt erklæringen. Vi står jo ikke fritt der. Det er en forhandlingspart som vi skal møte, og vil måtte ta hensyn til de ønsker som fremkommer fra deres side.

Hr. Bondevik hadde tre bemerkninger som jeg festet meg ved. Han hadde betenkeligheter ved at man blankt avgir den erklæring at vi akter å endre vår konsesjonslovgivning slik at den ikke lenger diskriminerer på nasjonalt grunnlag. Det kan jeg godt forstå. Det har vært inngående drøftet i Regjeringen og også i Frihandelsutvalget. Det gjorde seg også der betenkeligheter gjeldende til å begynne med, men etter å ha drøftet saken igjennom ble man stående ved den formulering man her har gitt det. Og for mitt vedkommende tror jeg at man må gå så langt. Vi har så mange andre ting å ta vare på i disse forhandlingene, og jeg tror vi like så godt kan rydde unna den vanskeligheten vi her står overfor, med en gang. Dette og mange andre spørsmål er forhandlingstaktiske spørsmål som det naturligvis ikke er godt å ha noen helt skråsikker oppfatning om, men denne oppfatning er man altså som sagt blitt stående ved både i Frihandelsvalget og i Regjeringen.

Når det gjelder spørsmålet om hvor vidt den nye § 93 i Grunnloven vil dekke et eventuelt medlemskap fra Norges side, er det vel bare å konstatere at her gjør det seg en meningsforskjell gjeldende. Eller kanskje vi skal si det sånn at hr. Bondevik gir uttrykk for tvil om det, mens Regjeringen på sin side føler seg temmelig sikker på at det her ikke med rette kan reises noen tvil av betydning.

Endelig pekte hr. Bondevik på at vi ikke har nevnt den nye fiskerigrensen. Det er med hensikt. Vi har ikke villet reise det som noe spørsmål – ikke fra norsk side i all fall. Erklæringen bygger på at vi har fastlagt den nye fiskerigrensen, det er vår grense nå, og vi vil videre hevde at den er blitt anerkjent i all fall fra Englands side. Muligens vil vi kunne komme så langt før vi kommer i forhandlinger om disse spørsmål, at også Vest-Tyskland har inngått en avtale med oss basert på den nye fiskerigrensen, slik at vi kan hevde at også Vest-Tyskland folkerettslig har anerkjent den nye fiskerigrensen. I alle fall, dette er ikke noe spørsmål som vi ønsker å reise som noe tvilsspørsmål. Vi vil gå ut fra at dette er i orden, og så får i tilfelle de andre komme med sine innvendinger.

Det var kanskje det som ble reist av spørsmål.

Erling Petersen: Denne erklæringen er tydelig bygget opp med sikte på å få frem argumenter for unntak som er spesifikke for Norge. Jeg tror det er en helt riktig måte å legge den opp på. Jeg har også tidligere gitt uttrykk for min tro på at vi kan få brukbare forhandlingsresultater nettopp av den grunn at vi kan føre argumenter som gjelder for Norge – geografiske, befolkningsmessige og andre – men som ikke

fører med seg konsekvenser for andre nåværende eller fremtidige medlemmer av Fellesskapet.

Men jeg tror at på ett punkt har man fraveket denne linje. På side 8 tar man opp forsyningsproblemer i krigstid. Det er utvilsomt et riktig moment og et viktig moment, men jeg er i tvil om man bør understreke dette så kraftig. Her sies det at vi har lært noe av avgjørende betydning. – For saken er den at om man anerkjenner forsyningshensyn som et alminnelig argument for unntak, så risikerer man at hele grunnvollen i Roma-traktaten faller sammen. Det er et argument som vil kunne brukes av nesten et hvilket som helst land, og i en rekke forbindelser, ikke bare for jordbruket. Selv om man vel må nevne det, tror jeg at det avsnittet i betydelig grad bør avsvettes, slik at det i all fall ikke serveres som noe av avgjørende betydning.

Jeg vil også gjerne feste oppmerksomheten ved en annen og meget mindre ting. På side 5 finner vi en viss beskrivelse av det som er foregått her i landet. Det har egentlig ikke noen vesentlig betydning for erklæringens oppbygging, men jeg må si at det virker på meg noe unødig støtende. Det er i tredje avsnitt. Det heter der først:

"Selv under de sterkt ulike forhold og forutsetninger i de forskjellige landsdeler har alle deler av befolkningen vært med i denne utviklingen."

Så langt er det vel og bra. Men så fortsetter det:

"Dette har latt seg gjøre gjennom en økonomisk politikk som har tatt sikte på å få den økonomiske utvikling under samfunnets ledelse og kontroll."

Når man sier dette så kategorisk, er det vel egentlig ikke heller riktig. Vi har ikke den samme ledelse og kontroll fra statens side som vi hadde i 1950. Jeg skulle foretrekke at den setningen, som egentlig ikke er nødvendig, kunne gå ut i sin helhet. Og er man av den oppfatning at den absolutt bør være med, så bør den svekkes betydelig ned, f.eks. til: "Dette har latt seg gjøre *bl.a.* gjennom en økonomisk politikk som *i stor utstrekning* har tatt sikte på" osv. Selv i det tilfelle mener jeg at den er noe for vidtgående til å gi en faktisk beskrivelse, og jeg tror heller ikke at det er et positivt moment hvis man ser på erklæringen som et utgangspunkt for forhandlinger.

Ingvaldsen: Jeg har ikke noe vesentlig å innvende mot det utkast til erklæring som foreligger. Jeg synes det er en meget bra sammensetning og fremleggelse av problemene.

Men det er et par mindre ting jeg gjerne vil peke på. Det gjelder først fiskeriene. I nederste avsnitt på side 9 har man gjort noen merkelige kombinasjoner. Man nevner i samme setning at det er nødvendig for nordmenn å ha særskilt tillatelse for å drive fangst med bunnsløpenot, og at det er forbud mot at utlendinger lander trålfanget fisk på den norske kyst. Videre står det i neste setning at det er forbud mot bruk av bestemte fangstredskaper i visse områder og mot at utlendinger driver fangst innenfor fiskerigrensen. For meg ville det vært naturlig å sette dette med begrensningene når det gjelder fangstredskaper opp i avsnittet ovenfor, hvor det er nevnt sikringstiltak for å gi betryggelse for at næringsgrunnlaget ikke blir

forringet. Og når det gjelder dette med utlendinger og deres adgang til å fiske innenfor fiskerigrensen, ville jeg sette det ned som et eget avsnitt i forbindelse med etableringsretten, som begrensninger for å beskytte bosettingen på stedet. Jeg tror det vil være riktig at vi som driver et så sterkt utpreget kystfiske, legger hovedvekten i argumentasjonen på at vi ønsker å bevare næringsgrunnlaget rundt kysten og dermed vil hindre for intensivt fiske.

Nederst på side 15 kommer man litt inn på EFTA. Det har jeg intet egentlig å bemerke til, men på grunn av en avisdiskusjon i det siste vil jeg likevel få lov til å peke på at når det gjelder f. eks. forholdet til Sverige, så søkte jo, så vidt jeg vet, Sverige assosiering uten å underrette Norge på forhånd. Og når det gjelder den sterke understrekning av det nordiske samarbeid og de fem nordiske lands stilling, vet ikke jeg hvor stor realitet Regjeringen legger i dette, men jeg for min del vil gjerne si at jeg tror vi får problemer nok, om vi ikke skal direkte ofre noe av hensyn til Sverige. Jeg vet ikke hva det ligger bak disse uttrykkene her, men særlig hvis det blir slik som det nå ser ut til, at vi kanskje ikke får så sterk ekspansjon i den økonomiske utvikling som vi har hatt, tror jeg vi får hendene fulle med våre egne bekymringer, og jeg vil da overlate svenskene til svenskene.

Johs. Olsen: Det er jo skjedd enkelte ting siden vi hadde møte sist, og siden Stortinget behandlet denne saken. F.eks. når det gjelder fiskeriene ble det argumentert med, både i Fellesmarkeds-debatten og også her i komiteen, at fiskerorganisasjonene hadde gitt sin tilslutning til søknad om forhandlinger på grunnlag av fullt medlemskap som var tatt allerede den gang – og som av meg ble referert i stortingsdebatten og også her i komiteen – var så sterke at disse organisasjoner ikke kunne tas til inntekt for tilslutning i form av fullt medlemskap. Men organisasjonene konkluderte likevel med at man måtte kunne oppta forhandlinger for å se hvor langt man derigjennom kunne komme, hvilke muligheter det var for fiskerinæringen til å kunne godta medlemskap eller godta Roma-traktaten.

Siden den tid har Norges Fiskarlags landsstyre behandlet Stortingets beslutning om søknad om medlemskap, og har oppstillet klart og bestemt formulerte punkter som inneholder vilkårene for at organisasjonen skal gi sin tilslutning til medlemskap. Disse vilkår er spesielle *varige* særordninger – med understrekning av *varige*. Det er presisert omtrent likedan som det store mindretallet i komiteen gjorde det i sin mindretallsinnstilling når det gjaldt varige særordninger på jordbrukets område.

Jeg går ut fra at heller ikke flertallet ville ha noe imot – hvis det var mulig å oppnå det – varige særordninger for de ting som næringens folk spesielt mener det er nødvendig for.

Sett på denne bakgrunn synes jeg det er formuleringer enkelte steder i denne erklæringen som ikke burde vært tatt med. For når man gjentatte ganger understreker at man godkjenner Roma-traktaten, godkjenner de og de artikler i traktaten, som i realiteten hindrer at det gis varige særordninger, så er jo det egentlig å gi fra seg noe. Jeg tror at det forhandlingsmessig sett ville vært en fordel om man i

erklæringen ikke hadde nevnt f.eks. at vi "anser det for å være forenlig med traktaten", "forstår traktaten slik og slik", "dette lar seg gjøre i medhold av traktaten" osv.

Det står f.eks. allerede på side 3: "Den norske regjering er videre enig i den målsetting som er trukket opp i Traktatens artikkel 2 og i de virkemidler som Traktatens artikkel 3 angir for å nå målene med samarbeidet." Artikkel 2 er jo alle enige om. Artikkel 3 er den viktigste artikkel i hele traktaten, og det er jo nettopp forståelsen av og praktiseringen av artikkel 3 som i realiteten er det vesentligste i hele Roma-traktaten.

Så står det lenger nede i samme avsnitt: "De virkemidler vi i Norge gjør bruk av i vår indre økonomiske og finansielle politikk er i hovedtrekkene godt forenlige med Roma-traktaten."

Jeg synes at sånt noe kunne man like godt unnlate. Det står videre i neste avsnitt: "Vi vil ikke be om endringer i Traktaten". Jeg tror ikke at det heller burde vært tatt med, for vi kan vel regne med at vi ikke får noen endringer, men det er vel ikke noe flertall i denne komite som ikke ville ønske endringer i traktaten hvis det var mulig å oppnå det, derfor tror jeg at man kunne unnlate en slik uttalelse.

Så var det det som hr. Bondevik nevnte om lovgivningen i fiskeriene. Det står på side 10:

"Dette synes å falle sammen med Roma-traktatens målsetting for fisket i artikkel 39, og det skulle ikke by på særlige vansker for oss å praktisere denne lovgivningen på ikke-diskriminerende grunnlag."

Jeg mener at man burde unnlate slike fortolkninger på forhånd som man egentlig har interesse av å strekke så langt som mulig til gagn for oss selv, for de andre kommer nok, når det skal forhandles med dem, til å påpeke Roma-traktaten og fortolkningen av den, slik at det blir jobb nok for våre forhandlere å søke å få de særfordeler for oss som det er mulig å få, uten at vi på forhånd har utlevert oss med slike formuleringer.

Jeg er også enig med hr. Bondevik med hensyn til side 12, hvor det står:

"Vi er på dette grunnlag beredt til, ved tilslutning til Roma-traktaten, å endre våre bestemmelser slik at de ikke diskriminerer på grunnlag av nasjonalitet."

Det er også et tilsagn som jeg mener ikke behøver å stå der. De andre kommer nok til å kreve det.

Hambro: Jeg har et par forholdsvis små spørsmål å stille til utenriksministeren eller til handelsministeren her. Det er mulig at jeg blir altfor teknisk, men dette er et nokså viktig dokument og man kommer til å legge merke til hvert ord når det legges frem. Det står nederst på side 2, og det har vært nevnt av andre allerede:

"Min regjering ønsker å søke om å tiltre Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap og om forhandlinger med sikte på tilslutning til Det Europeiske Atomenergifellesskap."

Det ser ut der som om Regjeringen akter umiddelbart og uten forhandlinger å godta en øyeblikkelig tiltreden i Kull- og Stålunionen, men ønsker å forhandle for om mulig å få særordninger med Det Europeiske Atomenergifellesskap. Jeg er ikke sikker på at det er meningen, men jeg vil gjerne få vite det.

Så var det et spørsmål til. Det er på side 16, helt på slutten. Der må jeg innrømme at mitt kjennskap til vårt eget sprog kanskje ikke er fyldestgjørende, for jeg er ikke helt på det rene med hva "rettordnede internasjonale forhold" betyr, eller hva ordet "rettordnede" betyr. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette, det er ikke nødvendig å ha noen terminologisk debatt, men som sagt, jeg skjønner ikke hva som egentlig er meningen med det. Og dessuten kommer det spørsmål inn: Er det egentlig nødvendig i en erklæring av denne art å ta med en programerklæring om den norske regjeringens syn på regionale avtaler? For det kan jo ytres tvil om hvor vidt regionale avtaler egentlig logisk er et skritt på veien mot verdensomspennende enhet og fred.

Når jeg nevner ordet "rettordnede", er det ikke bare på grunn av at jeg er i tvil om hva det betyr på norsk, men denne erklæring skal jo avgis på et fremmed sprog – jeg vet ikke hvilket – men man må jo tenke seg hva der vil stå på et eventuelt fremmed sprog – based on respect for justice and law, eller noe i den retning.

Og dette er jo et mer generelt spørsmål, jeg har vært inne på det tidligere: Det er forferdelig vanskelig å sitte i en komite og ta standpunkt til en del av disse uttrykkene som blir nokså tekniske, hvor hvert ord må veies, uten å vite hvilket sprog det skal gå ut i, for nyansene blir jo forskjellige. På den annen side er jeg helt på det rene med at det ikke kan nytte for denne store komite å be om å få se teksten på andre sprog, og derfor vil jeg bare be om at man tar under meget nøye overveielse de terminologiske uttrykk i de to setninger jeg her har nevnt.

Utenriksminister Lange: Forskjellen i språkbruk på side 2 hvor det gjelder Kull- og stålfellesskapet og Det Europeiske Atomenergifellesskap er utelukkende betinget av ordlyden i de to traktater. I traktaten om Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap står det ikke noe spesielt om forhandling i forbindelse med søknad om medlemskap, mens det derimot står i traktaten om Det Europeiske Atomenergifellesskap. Det er den eneste grunn til at vi har variert uttrykksmåten der.

Med hensyn til den siste bemerkningen er det vel så at den siste setningen strengt tatt ikke er nødvendig, men på den andre siden har vi nettopp med tanke på offentliggjørelsen ment at det politisk var riktig å ta med som en opinionsytring fra den norske regjeringens side at vi betrakter regionale ordninger av denne art som et skritt på veien.

Det er meningen at denne erklæringen skal avgis på fransk, som er hovedspråket i Brussel. Jeg har ennå ikke tatt standpunkt til hvilket fransk uttrykk vi skal bruke for å oversette tankeinnholdet i "rettordnede internasjonale forhold".

Statsråd Gundersen: På engelsk vil det vel hete "based on the rule of law".

Kjøs: Jeg vil gjerne si at jeg har den samme oppfatning som hr. Erling Petersen ga uttrykk for, at selve hovedretningslinjen i opplegget i erklæringen bør være å legge vekt på de momenter som er spesielle for oss og som det ikke vil ha konsekvenser for andre at man tar hensyn til. Det tror jeg er et riktig opplegg. Når det så gjelder vår beredskap, mener jeg at det også der er spesielle momenter som vi både kan og bør påberope oss. Det er blant annet vår beliggenhet. Vi er jo adskilt fra fastlandet, og det har konsekvenser for tilførslene. Dessuten har vi en meget spredt bosetning med lange avstander hvor transportforholdene kan bli vanskeliggjort i en krigssituasjon. Vår selvforsyning med jordbruksprodukter er så pass lav at den ikke bør senkes. Dette er momenter som jeg synes er spesielle for oss, og som det er viktig å ta med i betraktningen.

Så er det ett moment jeg vil fremheve. Det er at man i forbindelse med jordbruket og fiskeriene skal legge sterk vekt på betydningen av at bosettingen opprettholdes – og jeg vil si ikke bare og nesten ikke først og fremst heller av hensyn til jordbruket og fiskeriene, men fordi dette er en forutsetning for å kunne utvikle og opprettholde annen næringsvirksomhet. Derved blir ikke jordbruket og fiskeriene en klamp om foten på de andre, og noe som bare skal ha støtte for sin egen skyld. Men det er faktisk slik at uten at disse næringer opprettholdes, så vil det ikke være mulig å drive annen næringsvirksomhet i store deler av vårt land.

På det grunnlag mener jeg at man har et godt argument for at vårt jordbruk og også fiskeriene må få de ordninger som er nødvendige for å opprettholde dem i den utstrekning som nå. Jeg synes dette er kommet ganske godt fram i erklæringen, og jeg vil gjerne understreke at jeg synes dette er et riktig utgangspunkt.

Det har vært nevnt at ordningene må være varige, og det ble jo fremhevet meget sterkt i flertallets innstilling om Fellesmarkedet. Jeg har merket meg at det i erklæringen side 8, fjerde avsnitt ovenfra, står:

"Samfunnsmessige tiltak for å holde oppe jordbrukets inntekter er en varig nødvendighet i vårt land, dersom ..." osv.

Jeg har oppfattet dette som et uttrykk for at også Regjeringen her går inn for varige ordninger, og det vil jo være, synes jeg, av betydning å høre om ikke det er en riktig oppfatning.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Jeg har bare to merknader.

Side 5 står det i annet avsnitt:

"Gjennom denne utbygging har vi skapt grunnlaget for vår høye og stigende levestandard."

Jeg undres på om det ikke ville være en fordel å være litt mer beskjedne og si "forholdsvis høye" levestandard?

I et sånt internasjonalt dokument uten videre å si at vi har det som man kan kalle "en høy levestandard", synes jeg er å gå litt langt.

Så er det et punkt på side 16, hvor det står i siste avsnitt:

"Det forhandlingsresultat som vi kommer fram til når det gjelder Norges tilslutning til Fellesskapet må godkjennes av Stortinget, og skal forelegges folket til rådgivende folkeavstemning."

Jeg vet ikke om ikke Regjeringen her egentlig går noe langt og har valgt en alt for bindende formulering. Det sies her at det *skal* forelegges folket. Vi er ikke gått så langt i det som sies i innstillingen, hvor det heter:

"Snarest mulig etter at forhandlingene er avsluttet, bør Stortinget ved en lov, som også omfatter voteringstemaet, gi adgang til rådgivende folkeavstemning om forhandlingsresultatet."

Jeg vet ikke om det ikke ville være en fordel i erklæringen bare å si det som Stortinget har sagt, og at Stortinget har uttalt at resultatet bør forelegges folket til rådgivende folkeavstemning, i stedet for at vi her faktisk i et internasjonalt dokument binder oss til å gjennomføre en rådgivende folkeavstemning.

Jeg sier ikke dette fordi jeg på noen måte vil gå tilbake på dette som vi har sagt med hensyn til folkeavstemning, men situasjonen kan utvikle seg slik at folkeavstemning ikke blir nødvendig, og da syns jeg ikke man skal være bundet av en så kategorisk uttalelse som det ligger i bruken av ordet "skal".

Braadland (ikke gjennomlest av taleren): Jeg har en liten bemerkning av formell art. Det gjelder noe som hr. Bondevik var inne på også. På side 1, siste setning står det:

"I mars i år vedtok Stortinget en tilføyelse til forfatningen, som gjorde det mulig for vårt land nå å kunne delta i et slikt samarbeid."

"Som gjorde det mulig" – i stedet for imperfektum, bør det vel stå presens i tilfelle, "som gjør det mulig", som åpner mulighet for at vi nå kan delta i et slikt samarbeid.

Det kunne – eller kanskje burde – være trukket inn dette med at det er nødvendig med 3/4 flertall. Men da vil man vel også lett komme til å begynne å snakke om at det ville være passende å trekke inn dette med meningsmålingene som har funnet sted, og som det for så vidt siktes til i første avsnitt på side 2, hvor det står:

"Før vi overleverte vår søknad, hadde vi en særskilt debatt i Stortinget om Norges forhold til Det Europeiske Økonomiske Fellesskap. Et stort flertall sluttet opp om regjeringens linje."

Altså et stort flertall i Stortinget.

I denne forbindelse kunne det for så vidt også være på sin plass å nevne noe om meningsmålingene, som jo går i en noe annen retning. Men det får nå være så sin sak med dette med 3/4 flertall og meningsmålingene. Men den siste setningen på side 1 kan ikke være språklig riktig, tror jeg.

"I mars i år vedtok Stortinget en tilføyelse til forfatningen, som gjorde det mulig for vårt land nå å kunne delta i et slikt samarbeid."

Den setningen bør absolutt bearbeides.

Langhelle: Etter min mening er det dokument som Regjeringen har lagt fram her, både klokt og formålstjenlig. Vi må jo hele tiden ha klart for oss hvilken funksjon dette dokumentet skal ha. Det er jo den første presentasjon av den norske problemstilling, og skal innlede den såkalte oppklarende fase. Med det for øye syns

jeg for min del at Regjeringen har lagt fram et dokument som er vel tjenlig for dette formål.

Et problem som man naturligvis må gjøre seg opp en viss mening om, før man avgir et sånt dokument, er: Hva må aksepteres? Det har vært en del innvendinger her mot enkelte formuleringer: Er det nødvendig å si *det*? Bør *det* sies? – Jeg tror at Regjeringen må vurdere spørsmålet slik: Hva må vi akseptere hvis vi kommer til Brussel og skal begynne forhandlinger? Og det som må aksepteres, skal Regjeringen akseptere med glade miner. Det tror jeg er et korrekt utgangspunkt for forhandlingene. Ellers vil våre forhandlere kunne bli møtt med det spørsmål: Hvorfor kommer dere egentlig? Og det ville være det dårligste utgangspunkt for våre forhandlinger: Hva har dere egentlig ment med å søke i det hele tatt?

Ut fra en slik vurdering av hva som er formålet med dokumentet, er det som sagt etter min mening vel tjenlig. Jeg syns at dette dokumentet i knapp form gir en god karakteristikk av vår situasjon og skulle være egnet til å skape forståelse for den.

Når det gjelder to spesielle spørsmål som har vært nevnt her, vil jeg for min del si meg glad for at de er kommet med. Det gjelder EFTA og det nordiske samarbeid. Jeg tror det ville vært en alvorlig innvending mot dette dokument om ikke både vårt medlemskap i EFTA og vår deltakelse i det nordiske samarbeid hadde fått en så pass utførlig omtale som tilfellet er.

Hvis jeg også skal bidra til det, vil jeg kanskje si at når det i annet avsnitt, første setning, på side 2 står:

"Etter den norske regjeringens oppfatning er det nødvendig å utvikle et nærmere økonomisk og politisk samarbeid mellom Europas land og folk, slik at det ikke lenger vil kunne oppstå farlige motsetninger mellom oss," at jeg er ikke så glad i dette uttrykket "mellom oss". Det virker kanskje litt storaktig, og særlig med sikte på et norsk publikum som også skal lese dokumentet, vil jeg foreslå at man sier "mellom europeiske stater."

Langlo: Det som gjorde at eg bad om ordet, var den merknaden som formannen kom med her om folkeavrøysting. Eg vil vone at det ikkje er slik å forstå at det skal vere innleiing til eit slag flukt frå det som var vår føresetnad, og som denne komite var samrøystes om. Det må det ikkje vere.

"Bør" og "skal" blir alltid diskutert i ymse vedtak eller i lover og slike ting, men eg trur nok at både Stortinget og nasjonen i det heile er fullt klår over at vi skal leggje dette tingingsresultatet fram til ei rådgjevande folkeavrøysting, og eg vil ta atterhald på det punktet. Eg synest at formuleringa her er rett.

Elles vil eg streka under det hr. Kjøs sa, at eit viktig utgangspunkt skal vere dette med å halde oppe busetnaden i dei ymse deler av landet. Det punktet er uhyre viktig.

Formannen: Jeg vil bare gjerne få lov å bemerke at jeg uttrykkelig sa at det var ikke min mening å gå tilbake på det som er sagt, men at jeg på den annen side har tenkt på at situasjonen kan utvikle seg dithen at det ikke blir nødvendig med

noen folkeavstemning. Hvis vi da sier i fullt forpliktende form at den skal gjennomføres, syns jeg det er å binde seg. Dertil kommer den ting at jeg syns at rent konstitusjonelt så er det ikke helt i sin orden at Regjeringen går lenger enn Stortinget, som dog skal beslutte denne folkeavstemning.

Utenriksminister Lange: Jeg vil bare ganske kort si at dette hensynet til opprettholdelse av bosettingen jo kommer ganske tydelig fram flere steder her. Og vi har lagt så stor vekt på det at blant det materialet vi forbereder for å supplere vår presentasjon, er det bl.a. også et spesielt utarbeidet kart, som viser bosettingsforholdene i Norge, som jo er ganske egenartede i forhold til alle de andre medlemsland innenfor Fellesskapet.

Hvor det gjelder de bemerkninger som her er kommet fra representanter for det ene eller det annet mindretall i Stortinget, så må jo denne erklæringen avgis på grunnlag av flertallets oppfatning av situasjonen. Og det er ikke mulig for Regjeringen, som skal opptre på vegne av et flertall som har gitt uttrykk for sine meninger i komiteinnstillingen og i stortingsdebatten, da å gå med på forslag til formuleringer som i virkeligheten fraviker det grunnlag som flertallet har samlet seg om.

Det samme vil gjelde f.eks. hr. Braadlands bemerkning om den siste setningen på side 1, om § 93. Det flertall som vedtok § 93, ga både i innstillingen og under debatten i Stortinget tydelig uttrykk for at de mente denne nye paragrafen gjorde det mulig for Norge å delta i et samarbeid av den art som Roma-traktaten innbyr til.

Ellers skal vi selvfølgelig ta hensyn til alle de merknader som her er kommet, i den utstrekning de kan gjøre teksten klarere. Men jeg kommer tilbake til det hovedforbehold at vi kan bare ta hensyn til bemerkninger som bygger på flertallets grunninnstilling til hele problemet.

John Lyng: Først en kort merknad om et av de spesielle punkter som har vært reist. Jeg er enig med hr. Finn Moe i at Regjeringen bør se litt nærmere på formuleringen når det gjelder den setningen om folkeavstemning, bl.a. også av den rent formelle grunn at det vel var på det rene at det kun var hvis det ble en innstilling om medlemskap at saken skulle forelegges til folkeavstemning, mens formuleringen i erklæringen går videre enn det. Men på samme måte som hr. Finn Moe anser jeg dette som en ren form. Realiteten er jo helt klar: Blir det en innstilling om medlemskap, skal det være folkeavstemning. Det kan det ikke være tvil om.

Ellers vil jeg si at jeg, på samme måte som hr. Langhelle, syns det er et interessant dokument, og jeg syns det er et godt opplegg. Rent generelt er det naturligvis et opplegg som er skrevet ut fra Regjeringens alminnelige politiske syn, som kanskje ikke alltid faller sammen med det politiske grunnsyn som vi andre har. Jeg har i den sammenheng festet meg ved en generell formulering på side 5, tredje avsnitt ovenfra, hvor det står:

"Selv under de sterkt ulike forhold og forutsetninger i de forskjellige landsdeler har alle deler av befolkningen vært med i denne utviklingen. Dette

har latt seg gjøre gjennom en økonomisk politikk som har tatt sikte på å få den økonomiske utvikling under samfundets ledelse og kontroll."

Ja, jeg kan for så vidt tiltre en slik uttalelse, men det er ganske klart at jeg da har et ganske annet syn på hvordan samfundets ledelse og kontroll bør være, enn Regjeringen har. Det kan være hensiktsmessig å tenke over om den alminnelige politiske refleksjon her egentlig er helt nødvendig. Det kan være mange som leser den på en ganske annen måte enn den kanskje er ment.

Jeg vil også si meg enig med hr. Langhelle i at det er korrekt og riktig å ta med disse uttalelsene om våre relasjoner til de andre nordiske land, og det er vel neppe noen som kan være egentlig uenig i det som står her. Jeg vet ikke, hr. utenriksminister, om det i denne sammenheng vil være å trenge inn i familielivets hemmeligheter å spørre om hva som egentlig har foregått innen visse skandinaviske politiske kretser når det gjelder drøftelser av dette spørsmål?

Statsråd Gundersen: Først en generell bemerkning til noe av det hr. Johs. Olsen sa: Han hadde festet seg ved en rekke formuleringer som han fant dristige, at vi forstår Roma-traktaten sånn og sånn. Han mente at det var nå ikke så helt sikkert, og at den kan kanskje forstås på en annen måte. Dette går jo igjen flere steder her. Nå skal ikke jeg påta meg den driftighet å hevde at de fortolkninger vi gir uttrykk for her, på alle punkter er utvilsomme. Det finnes sikkert jurister blant dem vi skal forhandle med, som vil kunne hevde andre, kanskje helt motsatte oppfatninger på visse punkter. Men vi får nå hevde vår oppfatning. Og jeg har gjort den erfaring i mange forhandlinger utenlands at det har sin betydning simpelthen å være først ute med en fortolkning, og så får de andre i tilfelle gå til angrep på den, og så får vi se hvordan det utvikler seg. Vi legger altså til grunn overalt de fortolkninger som vi syns er de riktige, og som vi syns er fordelaktige for oss.

Så var det dette spørsmålet som hr. Lyng tok opp, og som tidligere hr. Erling Petersen også har vært inne på. Det er klart at det er helt umulig for Regjeringen å skrive en erklæring her som dekker både Høyres og Arbeiderpartiets syn på den alminnelige økonomiske politikk. Når det er tatt med her, er det ikke fordi vi ønsker å lage dette til noe politisk dokument innad i forholdet mellom en arbeiderpartioppfatning og en høyreoppfatning av disse spørsmål, men det er fordi vi utad ønsker å markere overfor de som måtte være tilhengere av det som f.eks. Hallstein har kalt en fri markedsøkonomi eller "Laissez faire"-prinsippet, at vi for vår del anser det mulig innenfor Roma-traktatens ramme å føre en politikk som i alt vesentlig stemmer overens med den politikk som har vært ført her i landet, og som opposisjonspartiene rundt om i Europa er tilhengere av.

Det forekommer oss å være et viktig hensyn på mange måter, og jeg tror at hr. Lyng og hr. Erling Petersen får avfinne seg med at dette er en erklæring som skrives av den regjering som nå sitter i landet, og altså gir uttrykk for dens oppfatning der hvor det ikke er mulig å dekke alle oppfatninger på en gang i en formulering.

Så er det dette med beredskapshensynet i jordbruket. Jeg kan godt se at det er et argument som kanskje ikke har noen særlig stor bærekraft i forholdet til dem vi

skal forhandle med, og det kan godt hende det blir tilbakevist. Men på den annen side står det for oss som et viktig argument, og vi bør bruke det, forekommer det meg, så langt som det rekker. Vi får se under forhandlingenes gang hvilken vekt slike argumenter blir tillagt.

Dette gjelder naturligvis mange argumenter som brukes i en sånn prosedyre som dette. Det går en historie om en advokat som en gang ble avbrutt i Høyesterett av rettens leder, som sa til ham: "Dette er et alt for dårlig argument å komme med, advokat." Så sa han: "Ja, men etter min lange erfaring er det sånn at på noen dommere biter de gode argumenter, på andre dommere biter de dårlige." Det fikk han bot for av de høyst ærverdige. De syntes det var usømmelig prosedyre, og det er naturligvis ikke helt sømmelig å si slikt. Men somme tider er det nokså vanskelig å beregne hvilke argumenter som rekker fram, og hvilke som ikke rekker fram.

John Lyng: Gå nå ikke hen i Brussel og si det da!

Ingvaldsen: Jeg vil peke på en setning midt på første side. Man begynner her med at man har sendt en anmodning om at det må tas opp forhandlinger, og så kommer man i tredje avsnitt med en begrunnelse for at dette er skjedd nå:

"Da den britiske regjering i fjor sommer søkte om forhandlinger om medlemskap i Fellesskapet, hilste den norske regjering denne beslutning velkommen."

Og så går man videre på de norske forholdene.

Jeg er litt i tvil om at det er akkurat så vellykket å peke på at det var hovedgrunnen til at vi søker om tiltredelse, og om vi ikke, som hr. Langhelle var inne på, skulle gi uttrykk for at vi gjør det med glede og ikke bare fordi England har gjort det. Det forekommer meg at det muligens kan misforstås litt, at vi mente det ikke var akseptabelt for oss og ikke av interesse for oss før England hadde søkt. England er jo ikke blitt medlem ennå heller. Jeg vil bare be om at man overveier dette.

Utenriksminister Lange: Jeg vil gjerne begynne med det hr. Ingvaldsen nevnte sist. Det var jo den ting at Storbritannia besluttet seg for å søke om medlemskap i Fellesskapet, som skapte en ny situasjon. Inntil da arbeidet alle medlemmer av EFTA ut fra den arbeidshypotese at det skulle være mulig å få en kollektiv ordning mellom EFTA-medlemmene og Fellesskapet. Men det var Storbritannias beslutning om å søke fullt medlemskap som skapte en ny situasjon og også gjorde det aktuelt for oss å søke. Det er vel også slik at skulle det vise seg at britene ikke får en ordning som gjør det mulig for dem å tre inn i Fellesskapet, da er det igjen en ny situasjon som gjør det nødvendig for Norge å ta opp vår stilling til Fellesskapet til ny vurdering i lys av *den* nye situasjon.

Det er disse historiske kjensgjerninger som ligger bak den ting at vi har nevnt Storbritannias søknad om fullt medlemskap helt i begynnelsen av vår søknad, fordi det ville være, tror jeg, å forhandle under falske forutsetninger hvis det ikke i en eller annen form kom klart fram at slik forholder det seg.

Hvor det gjelder det som har vært sagt om at vi legger så stor vekt på EFTA-hensynet, og på det nordiske hensyn, har jeg ikke noe vesentlig å føye til det som alt er sagt av handelsministeren.

Hvor det gjelder det nordiske, er det jo en reell interesse for oss, på lignende måte som for Danmark, å gjøre hva vi kan for at vi fortsatt kan opprettholde de fellesnordiske ordninger vi har. Det fellesnordiske arbeidsmarked og den fellesnordiske sosialordning er spesielt de ting det gjelder om for oss. Da er det, tror jeg, fullt berettiget å vie disse forholdene en så vidt bred omtale som det er gjort nederst side 15 og øverst side 16.

Jeg skal med glede følge oppfordringen fra hr. Lyng og kan fortelle at det som foregikk under Gaitskells og den svenske statsministers opphold her i landet for en ukes tid siden, er det som har vært redegjort for dels i fjernsynet og dels gjennom meddelelser til avisene – og ikke noe annet. Gaitskell søkte før selve den formelle konferansen en samtale med meg, og den hadde han søkt om lenge på forhånd. Det han ønsket å snakke om, var problemene omkring Fellesskapet og et eventuelt norsk medlemskap i Fellesskapet. Fra norsk side deltok i denne samtalen handelsministeren og statssekretær Engen foruten meg.

I samtalens løp redegjorde vi bl.a. for hvilken vekt vi for vår del – og vi mente også stortingsflertallet – la på at det også ble funnet en ordning for de nøytrale EFTA-land, og spesielt for vårt naboland Sverige, som de betraktet som tilfredsstillende for seg. EFTA-erklæringen er jo meget kategorisk på det område. Ingen EFTA-regjering kan, uten å gå tilbake på EFTA-erklæringen fra juli i fjor, melde seg inn i Fellesskapet uten at den har fått en forsikring fra alle de andre EFTA-land om at de for sin del har oppnådd en ordning som de mener er akseptabel for dem. Det er et hensyn som jeg for min del mener er reelt, og som også vil spille inn ved den endelige vurdering av hele forhandlingssituasjonen.

Det var ikke mer enn det som ble sagt. At så Gaitskell utnyttet det på den måten som han gjorde, i sitt indrepolitiske spill i det britiske underhus, kom som en overraskelse ikke bare på den norske offentlighet, men i høy grad også på oss som hadde deltatt i den samtalen.

Hvor det gjelder påstandene i svensk presse om at det skulle vært avgitt erklæringer fra norsk regjeringshold om at Norge ville gjøre sitt eventuelle medlemskap avhengig av at Sverige fikk den assosieringsordning det har bedt om, så har det ikke vært avgitt noen slik erklæring, verken under det samværet her eller tidligere. Det eneste grunnlag for en sånn påstand er den norske tilslutning til EFTA-erklæringen av i fjor sommer.

Erling Petersen: Jeg vil få komme tilbake til side 5. Handelsministeren snakket meget godt for seg, og jeg skal gi ham rett i det han sa, men det berørte ikke det sentrale i den påklagede setning. Jeg ville fullt ut avfinne meg med det hvis det i denne erklæringen fra Regjeringen ble sagt noe om hva Regjeringen tror, mener eller håper også med hensyn til den økonomiske politikk, selv om jeg er ganske uenig i det. Men det som her foreligger, er en setning som gir en karakteristikk av en bestemt, forgangen periode, og det er noe helt annet, slik at den utmerkede

argumentasjon som handelsministeren førte, ikke gjelder den setningen som vi har klaget på. Jeg tror man bør overveie dette spørsmålet. Vil man uttale et regjeringsønske eller en regjeringsmening, må det skje på en annen måte enn gjennom en indirekte beskrivelse av hva man kategorisk gir uttrykk for har hendt i en avsluttet periode.

Jeg har også to direkte spørsmål å stille, men jeg tror at det passer bedre å fremkomme med dem når vi er ferdig med selve tekstbehandlingen.

Statsråd Gundersen: Jeg undres på om hr. Erling Petersen ville være tilfreds hvis det ble formulert slik: "Dette har latt seg gjøre gjennom en økonomisk politikk der Regjeringen har tatt sikte på å få den økonomiske utvikling under samfunnets ledelse og kontroll."

Det kan vel ikke bestrides at det har Regjeringen tatt sikte på. I hvilken utstrekning det har lyktes, kan det rimeligvis være meningsforskjell om.

John Lyng: Hvis handelsministeren tar med det siste han sa: "I hvilken utstrekning det har lyktes, kan det rimeligvis være meningsforskjell om" – har jeg ikke noe å bemerke!

Ellers er jeg selvfølgelig enig i handelsministerens prinsipielle standpunkter. Det var jo også vår argumentasjon under debatten – det var kanskje ikke minst vi i Høyre som la vekt på dette at vi mente Roma-traktaten ville gi spillerom for forskjellige politiske systemer innen vårt lands grenser. Det er greit. Men likevel er jeg enig med hr. Erling Petersen i at denne setningen kan gi anledning til misforståelser, og jeg synes Regjeringen skulle se litt på formuleringen. Det koster ikke stort å forandre litt på den, og det er i grunnen det eneste sted hvor hestehoven stikker frem nokså tydelig.

Ingvaldsen: Jeg vil på side 5 peke på det som også formannen var inne på, når det gjelder disse to setninger sett i sammenheng:

"Gjennom denne utbygging har vi skapt grunnlaget for vår høye og stigende levestandard."

"Selv under de sterkt ulike forhold og forutsetninger i de forskjellige landsdeler har alle deler av befolkningen vært med i denne utviklingen."

Det lyder svært pent, må jeg si, men jeg er ikke sikker på at det er den rette måten å innlede med når man skal be om en hel del særordninger for å holde det gående i enkelte landsdeler og for enkelte deler av befolkningen. Jeg tror at man kunne dempe det litt ned uten at det skader.

Statsråd Gundersen: Dette er formuleringer som vi har drøftet nokså nøye. Opprinnelig var dette utkastet skrevet slik at vi fremstilte de store vanskeligheter som naturen la i veien for oss her i landet, og det fremsto nærmest et bilde av at vi var svært fattige her, og at vi kom til Brussel for å be om hjelp med et fattigdomsproblem. Men det går ikke. Disse som vi skal forhandle med, vet at Norge har – i europeisk målestokk – en meget høy levestandard. Vi måtte snu litt på

dette. Denne karrige naturen vår gir oss både fordeler og store drawbacks. Det som vi etter vår oppfatning har klart, er å få til en økonomisk utvikling her i landet som gjør at alle befolkningslag og alle strøk av landet har fått del i en jevn velstandsøking. Det er dette vi ønsker å bevare. Vi ønsker å bevare mulighetene for fortsatt å kunne fordele vår nasjonalinntekt på denne måten.

Vi har således ikke noe grunnlag for å reise dit ned som en slags "Fattig-Per", som utelukkende står i en vanskelig stilling i denne verden. Vi har både styrke og svakhet, og det er dette bilde vi forsøker å tegne her. I hvilken grad det har lykkes ...

Ingvaldsen: Jeg synes det har lyktes i litt for høy grad!

Statsråd Gundersen: Kanskje – det er det ikke så godt å vite. Man må beregne sitt publikum her, og det publikum vi skal snakke for der nede, er nok adskillig annerledes innstilt enn den forsamling som sitter her.

Hareide: Det går stadig som en rød tråd gjennom det hele at man vil og må fram til forskjellige slags særordninger. Det gikk også stortingsdebatten ut på. Vi mener alle at vi på forskjellige felter må oppnå goder for oss selv, og jeg syns dette stemmer lite med at vi fra vår side – slik som også hr. Finn Moe pekte på – så sterkt fremhever det som står her, at vi gjennom denne utbygging har "skapt grunnlaget for vår høye og stigende levestandard". Jeg syns det samsvarer svært lite med våre krav at vi så sterkt fremhever at vi har det godt. Det ser ut som om vi her i Norge ikke trenger dette som vi så sterkt fremhever at man må finne fram til. Jeg synes nok det er nødvendig på nytt å understreke at i all fall den setningen må gå ut.

Formannen: Jeg vil bare i denne anledning si at jeg ikke hadde noe imot denne setningen og denne tankegangen. Jeg ville bare at man i stedet for å si "høye" levestandard, skulle si "forholdsvis høye".

Erling Petersen: Jeg tror det er riktig at vi bygger på dette resonnementet at vi kan si "forholdsvis høye" – for ikke å ta munnen for full – og "stigende levestandard." Jeg aksepterer det fullt ut, til tross for at jeg gjør oppmerksom på at man har tatt munnen for full når man sier "alle deler av befolkningen." Jeg har personlig bevis for at det er enkelte som i de siste 10 år har hatt en synkende levestandard som følge av utviklingen. Likevel aksepterer jeg dette som et riktig utgangspunkt, og den lille del som rammes av denne ulykke, får da heller være utenfor resonnementet.

Men jeg hadde et annet spørsmål å stille nå når det ser ut til at debatten begynner å ebbe ut. Man kan vel si at det har vært stor tilfredshet med erklæringen, og det skyldes vel kanskje ikke minst at den har en løs, eller kanskje vi skulle si diplomatisk, utforming. Men hovedoppgaven kommer jo under de videre forhandlinger når dette skal konkretiseres. Da vil jo antakelig komiteen igjen

komme i kontakt med problemet, og i den anledning er det jeg gjerne vil stille et spørsmål.

Siden påske har jeg vært på fire turer i Europa, og jeg har hatt anledning til å snakke med en hel del mennesker fra seksmaktsunionen. Jeg har i stigende utstrekning støtt på en tankegang som går ut på at om Storbritannias timetabell holder, og man altså blir ferdig med hovedforhandlingene i løpet av juli måned og kan tiltre 1. januar 1963 – det er ikke offisielt, men jeg har underhånden møtt denne oppfatning – ville det være hensiktsmessig å forsere forhandlingene for Danmark og Norge for å komme i takt med Storbritannia, og så få tilslutningen som en fellesprosess for alle tre under ett. Det jeg gjerne vil spørre om, er om statsrådene, som har utmerkede kontakter ute, har hatt noen føling med dette resonnement – selvsagt ikke offisielt, men om man har merket noe til en slik tankegang?

Statsråd Gundersen; Det er en tankegang som vi har møtt rett ofte i de siste måneder, men kanskje litt mindre i løpet av de siste fjorten dager enn tidligere.

Jeg holder det for mitt vedkommende for et helt åpent spørsmål om britene vil nå fram til noe avgjørende gjennombrudd i sine forhandlinger før utgangen av juli. Skulle jeg gjette, ville jeg nærmest gjette på at de ikke gjør det. Under enhver omstendighet – selv om de når fram til et gjennombrudd i slutten av juli eller der omkring – har de mye igjen å forhandle om før det er noenlunde klart for britenes vedkommende. Min vurdering av situasjonen er at selve forhandlingsapparatet i Brussel er så sterkt belastet med britenes forhandlinger at det neppe blir noen særlig intensive forhandlinger med oss før de har fått sitt forhold til britene noenlunde unna.

Hva vi derimot må være forberedt på, er at vi skal igjennom en skriftlig prosedyre, og den kan godt starte allerede i juli måned. Den kan komme til å starte da, og vi må være forberedt på fra vår side å være med, men det kan også godt hende at endog den siden av saken blir skutt ut. Da må vi vel regne med at hele august måned går uten at noe særlig skjer, for da er det ferie der nede, og at vi så kommer i gang i september.

Når det gjelder dette mer spesielle spørsmålet som hr. Erling Petersen formulerte slik: om man kunne tenke seg at Storbritannia, Danmark og Norge kunne bli ferdig samtidig omtrent og samtidig kunne gå inn i Fellesskapet, er det jo den ting å si at EFTA-avtalen inneholder en bestemmelse om ett års oppsigelsesfrist. Med mindre de EFTA-partnere som på det tidspunkt ikke har fått forhandlet seg fram til et resultat med Fellesskapet, frigjør oss, Storbritannia og Danmark fra selve EFTA-avtalen, løper den et helt år, så det kan under ingen omstendighet, tror jeg, bli tale om noe medlemskap for Storbritannia eller for Danmark og Norge på denne siden av jul i all fall.

I mellomtiden har vi altså EFTA, og der skal vi ha ministermøte i København den 21. og 22. juni. Det er, forekommer det meg, meget om å gjøre at vi holder EFTA-sammenslutningen gående gjennom hele denne tiden som en effektiv sammenslutning, og bevarer den forhandlingsstyrke som ligger i at De ytre syv fremdeles danner et frihandelsområde.

Utenriksminister Lange: Ut fra det perspektiv for tidsforløpet som handelsministeren nettopp har gjort rede for, har Regjeringen ment at det ikke vil være noen sannsynlighet for at vi kommer inn i en så aktiv forhandlingsfase før i september at det kan bli aktuelt å ha stadig kontakt med denne komite, eller med en representasjon for Stortinget. Men Regjeringen vil gjerne før Stortinget går fra hverandre, ta kontakt med partigruppene for å drøfte på hvilken måte Stortinget skal bringes i den nærest mulige kontakt med forhandlingene under forhandlingenes gang. På samme måte vil det bli tatt kontakt med de store næringsorganisasjonene for å bli enig om på hvilken måte de skal bringes inn.

Den forhandlingsdelegasjon som ble oppnevnt i Statsråd i forrige uke, inneholder foreløpig bare det ene element, embetsmannselementet, men det er tanken at de to andre elementer skal komme inn, og at vi skal ha det avklart før Stortinget går fra hverandre før sommeren.

Erling Petersen: Jeg er også av den oppfatning at det ikke vil skje noe vesentlig før i september. Men det jeg ville peke på, var at det foreligger en mulighet for at England i hovedtrekkene er ferdig i juli, og det jeg var interessert i å høre, var hva som da kan hende – altså om England i løpet av september eller senere får selve sluttbehandlingen og er ferdig. Om Fellesskapet da er innstilt på, som sagt, å forsere forhandlingene med Norge og Danmark, vil det skape en ganske annen situasjon enn den, som også er ganske sannsynlig, at det hele trekker i langdrag slik at vi får all verdens tid på oss. Det var bare den situasjonen jeg gjerne ville høre om det var andre som hadde kommet i kontakt med.

Så har jeg et spørsmål til slutt: Vil det være mulig for dem som er interessert i det, å få oversettelsen når den foreligger?

Statsråd Gundersen: Jeg syns det er en god tanke å sende oversettelsen til denne komite, for det er klart at når dette skal omsettes til fransk, vil det måtte bli nyanser som kommer til å ta seg annerledes ut enn de gjør når man leser erklæringen på norsk. Vi vil gjerne sende den over, men jeg kan vanskelig tro at det kan bli tid til noen ny diskusjon, og det ville jo også være litt meningsløst om vi skulle ha en diskusjon på fransk i denne komite.

Erling Petersen: Jeg tenker ikke på noen ny diskusjon, men det kan være hensiktsmessig å få den av andre grunner. Når erklæringen i sin tid er offentliggjort, kan det bli nødvendig å snakke om den, eller den kan bli omtalt, når man er ute og reiser, og da er det greit å ha de spesifikke uttrykkene som er offisielle, og ikke måtte lage sin egen oversettelse.

Hambro: Hvis departementet er så elskverdig å sende oversettelsen over til oss, går jeg ut fra at departementet heller ikke ville ta det ille opp om vi skulle ha en anmerkning å gjøre av rent språklig eller juridisk art, og sendte den til rette vedkommende.

Statsråd Gundersen: Nei, tvert imot, bare man er snar i vendingen.

Formannen: Flere har ikke forlangt ordet, og vi kan da anse debatten om dette punkt på dagsordenen for avsluttet.

Vi kommer da til neste punkt, som gjelder oppsigelse av rekeavtalen mellom Sverige og Norge.

Utenriksminister Lange: Den såkalte "rekeavtale" med Sverige, som gjelder svensk fiske inn til grunnlinjen på norsk side og norsk fiske på et nærmere avgrenset område på svensk side, innenfor den svenske territorialgrense, ble inngått den 20. desember 1950. Bakgrunnen for den var at det under okkupasjonen hadde vært et svært lemfeldig oppsyn, noe som hadde ført til at svenskene så å si hadde etablert en sedvanemessig rett til å fiske på norsk område. Det ble så grepet inn ved forskjellige anledninger fra norsk side. Svenske båter var blitt bortvist, og det hadde vakt en voldsom forbitrelse i en stor del av den svenske presse, spesielt på vestkysten. Resultatet av dette var da at for å få fred omkring disse problemer mens vi forhandlet i Haag om våre grunnlinjer, ble denne rekeavtalen inngått som en midlertidig avtale. Det var en klar forutsetning fra begge sider at den skulle være midlertidig. Den ble gjort gjeldende for fem år, og skulle da etter den tid kunne oppsies med et års varsel.

Avtalen er ikke blitt oppsagt fra norsk side tidligere, men etter hvert har praksis vist at den er så helt ensidig til svensk fordel, at det fra fiskerorganisasjonene rundt Oslofjorden nå er kommet et bestemt krav om at dette skjeve forhold må avvikles. Det fisket som foregår på norsk side av grensen, har for svenskens vedkommende sannsynligvis en årlig verdi av 3, 5–4 mill. kroner, mens det – tilsvarende norske fiske på svensk område er så beskjedent at det ikke oppgis noe verditall for det i det hele tatt. Dessuten kommer det til at det begynner å melde seg bekymring for rekebestanden i denne Ferderrenna, som er det felles område under denne avtalen. Hvis fisket fortsetter like intenst som før fra svensk og norsk side, er det alvorlig fare for at bestanden kan bli sterkt redusert. Hvis det derimot blir forbeholdt norske fiskere, kan det regnes med en viss ekspansjon av det norske rekefisket uten noen slik risiko.

Det er ut fra disse forhold at vi i Regjeringen er kommet til at vi nå må si opp denne avtalen. Det spiller også inn at det ville være en belastning for oss under forhandlingene om fiskeriordningen med Fellesskapslandene, og vi har en så utpreget fordelaktig særordning for svenskene så langt som helt inn til de norske grunnlinjer i Oslofjorden.

Jeg har meddelt den svenske ambassadør her at vi kom til å overveie om vi skulle gjøre dette, for at det ikke skulle komme uforberedt på den svenske regjering. Han så meget alvorlig på det. Han er selv vestkystmann. Han har vært Gøteborg-redaktør, og har tidligere vært riksdagsmann fra Gøteborg. Vår ambassadør i Stockholm har også kommet reisende i ens ærend for å si at dette kommer det til å bli bråk om, det er han ganske sikker på, og han ba oss tenke over saken en gang til.

Men etter at Regjeringen har tenkt over saken en gang til, har vi blitt stående ved at vi bør gå til denne oppsigelsen, og overhodet ikke innlate oss på noen diskusjon om en mellomløsning eller noe kompromiss. Denne avtalen må rett og slett avvikles.

Formannen: Forlanger noen ordet?

Hareide: Jeg mener det er på tide at avtalen blir oppsagt, og jeg er fullstendig enig i Regjeringens syn.

Formannen: Jeg har bare en eneste bemerkning. Vi kritiserte svenskenes fremgangsmåte meget sterkt da det gjaldt salpeterproduksjonen og aluminiumskjøpet, og jeg håper at Regjeringen foretar selve oppsigelsen på en slik måte at man ikke kan si at det kommer som et fullstendig overraskende skritt.

Utenriksminister Lange: Det er nettopp derfor jeg allerede for noen uker siden meddelte den svenske ambassadør at vi overveiet å gjøre dette, slik at man skulle ha et skikkelig varsel.

Braadland: Jeg kan ikke huske å ha sett at de norske fiskere som der lider skade, har gjort noen større innvendinger i den senere tid.

Utenriksminister Lange: Det har kommet en rekke henvendelser til Fiskeridepartementet fra fiskernes organisasjoner på begge sider av Oslofjorden gjennom flere år, og det er i full forståelse med fiskernes organisasjoner at dette skrittet nå blir tatt.

Hambro: Vi har ikke noen annen avtale som svenskene kan si opp som en protest, slik at vi kan lide skade på annen måte?

Utenriksminister Lange: Ikke så vidt vi har kunnet finne ut.

Formannen: Flere har ikke forlangt ordet, og vi kan da ta utenriksministerens redegjørelse til etterretning.

Neste punkt på dagsordenen er norsk medlemskap i Sikkerhetsrådet.

Utenriksminister Lange: Det var beklagelig at det ikke var mulig å få et møte i denne komite før vi måtte gi offentlig til kjenne at Norge var villig til å stille seg som kandidat til den vesteuropeiske plassen ved *valgene til Sikkerhetsrådet til høsten* – de valgene som skal gjelde for toårsperioden 1963–64.

Etter den turnusordning som hittil har vært gjeldende, var det Nederlands tur til å være vesteuropeisk kandidat. Men Nederland sa fra for 1 ½ måned siden at på grunn av den konfliktsituasjon man sto oppe i i Vest-Ny-Guinea, ønsket man ikke å være kandidat, for de vurderte situasjonen i Generalforsamlingen slik at så lenge denne konflikten pågikk, ville de ha en kompakt afroasiatisk blokk mot seg, og da

hadde de ingen sjanse til å bli valgt. Man rettet da fra nederlandsk side en henvendelse til oss om å springe inn nå i stedet for, som forutsetningen hadde vært, at vi skulle vente til Nederland var ferdig med sin toårsperiode og først komme inn som kandidat i 1964.

Vi fikk dessuten sterke henvendelser både i New York og her i Oslo, i London og i Paris fra Storbritannia og fra Frankrike, som i fellesskap fører forsetet i den vesteuropeiske gruppen innen Generalforsamlingen. Vi fikk også meget sterke henvendelser fra De forente stater om å stille oss som kandidat. Og endelig – det har Regjeringen lagt nokså stor vekt på: I tillegg til alle andre henstillinger fikk vi en samlet henstilling fra de nordiske land om å springe inn, og vi fikk under hånden henstillinger fra generalsekretær U Thant om å stille oss som kandidat.

Vi har hatt sterke motforestillinger. For det første er det sannsynlig at det blir lansert – ja, det er allerede lansert – en afrikansk motkandidat til nettopp den plassen, og det er Nigeria, et av de afrikanske land som vi har hatt kontakt med i forbindelse med utbyggingen av Norsk utviklingshjelp, så det ikke i og for seg er noe særlig gunstig for oss å komme i den situasjon at vi konkurrerer med Nigeria. Nå, Nigeria har ikke meldt sitt kandidatur spesielt til noen plass. De sier at enten vil de ha en latinamerikansk plass til Afrika, eller de vil ha den vesteuropeiske plassen. Faktisk er det slik at Latin-Amerika er sterkere overrepresentert under det nye medlemskapsbildet enn Vest-Europa er det, men det sannsynlige utviklingsforløp ved valgene vil være at Nigeria faller ut på et nokså tidlig tidspunkt. De har fremmet sitt kandidatur uten konsultasjon med andre afrikanske land, og det blir fra en rekke av disse land, spesielt dem som tidligere var franske kolonier, betraktet som en utidighet, samtidig med at Ghana som tidligere britisk koloni sitter i Sikkerhetsrådet som Commonwealth-representant.

Den viktigste motforestillingen vi har hatt har vel vært av mer intern art. Vi står foran forhandlingene med Det europeiske økonomiske fellesskap, som vil være sterkt arbeids- og personellkrevende i utenriktjenesten, og å påta oss den ekstraoppgave da ved siden av det å sitte i Sikkerhetsrådet med det ansvar det medfører, det skaper atskillige personellproblemer for oss. Men trass i dette kom Regjeringen til at vi måtte si oss villige til å stå som kandidat ved valget.

Vi har stilt opp en rekke forutsetninger for vårt kandidatur som er godkjent på et møte i den vesteuropeiske gruppe ved De forente nasjoner, og disse forutsetninger kan jeg nevne ganske kort:

At Norge får fullmakt fra gruppen til formelt ved offentliggjørelsen av kandidaturet å meddele at Norge har hele gruppens støtte. – Det er skjedd.

At medlemmene av gruppen aktivt arbeider for det norske kandidatur.

At gruppen opptrer samlet i eventuelle forhandlinger med andre grupper om gjensidig støtte.

At gruppens enkelte medlemmer helst avstår fra ensidig støtte til andre kandidater om andre tillitsverv, men henviser til den felles vesteuropeiske opptreden.

At under disse forberedende forhandlinger tanken om en deling av perioden bestemt blir avvist.

Dette siste betyr ikke at det ikke kan bli utgangen på det hele at perioden blir delt, men vi bør i hvert fall så langt som mulig når vi først er kandidat, holde ut for en regulær toårsperiode, så det ikke blir innarbeidet praksis at hvor der er konkurranse om plassen, blir perioden delt i ettårsperioder.

Vi har forsøkt å kartlegge situasjonen og så vidt vi kan vurdere det – og denne vurderingen fra norsk side stemmer med den vi har fått fra britisk side og fra amerikansk side – kan vi i første stemmeomgang sikkert regne med 50–55 stemmer. Grunnen til at vi ikke kan regne med mer er at Nigeria nok vil samle en god del stemmer som ellers naturlig ville ha falt på den vesteuropeiske kandidat. Men Nigeria har så pass liten støtte innenfor den afroasiatiske gruppen at det regnes med som en nokså stor sannsynlighet – i hvert fall er det tilfelle blant delegasjonen i New York – at vi har gode sjanser til å plukke opp nok stemmer til å få de nødvendige 69 i løpet av de 4–5 første avstemningene. Skulle den forventningen ikke slå til, blir vi da sannsynligvis nødt til når så langt kommer, ikke etter de fem første, men etter de 10–15 første avstemningene, å gå tilbake til den vesteuropeiske gruppen med spørsmål om vi skal innlate oss på en deling av perioden med den kandidat som da er den sterkeste konkurrent til plassen. Og det ser etter det bilde vi nå kan danne oss ut til å bli enten Iran eller Etiopia. Så hvis ikke vårt håp om noenlunde snart å bli valgt til en toårsperiode går i oppfyllelse, kan det til slutt bli spørsmål om en delt periode, hvor sannsynligvis et av de to land Iran og Etiopia vil ta det første året. Fordi det nå er Irland som sitter på den plassen som har vært delt i den perioden som nå løper ut, ville det være rimelig at det ble et ikke-europeisk land som fikk det første året, og at Norge så fikk det annet år, altså kalenderåret 1964, i Sikkerhetsrådet.

Jeg tror det er det jeg kan si om det spørsmål på dette tidspunkt.

Formannen: Er det noen som forlanger ordet? – Jeg vil da bare si for mitt eget vedkommende at det må være en forutsetning at vi på visse felter i internasjonal politikk hvor vi har fulgt en meget bestemt og konsekvent linje, ikke kan skifte oppfatning. Jeg tenker der i særdeleshet på et spørsmål som Chinas medlemskap, hvor det må være klart at vi i Sikkerhetsrådet må følge den samme linje som vi hittil har gjort.

Utenriksminister Lange: Ja, det har vært gjort helt klart hele tiden i våre drøftelser i den vesteuropeiske gruppen, og også i våre samtaler med amerikanerne, at vi må følge den linje som vi mener er den riktige ut fra vår vurdering av hva som tjener Vestens interesser.

Formannen: Hvis ingen forlanger ordet, kan vi vel også ta denne redegjørelsen til etterretning.

Så var det til slutt en redegjørelse fra *NATO's statsrådsmøte i Aten*.

Utenriksminister Lange: Dette blir vel kanskje litt mye historie nå, men jeg skal forsøke å gjøre det kort.

NATO's vårmøte er jo som regel bare et møte av utenriksministrene, og i hovedsak et møte som da blir en alminnelig diskusjon om den internasjonale situasjon sett fra NATO's synspunkt. Denne gang hadde møtet en litt annen karakter, idet forsvarsministrene også var med og hadde et særmøte dagen før utenriksministrene begynte, for å behandle en del forsvarspolitiske spørsmål som jeg skal komme ganske kort inn på til slutt.

Når forsvarsministeren ikke er her i dag, er det fordi jeg trodde diskusjonen om de andre ting ville ta så lang tid at jeg sa til ham at han måtte være forberedt på å komme her i morgen kl. 10.

Når det gjelder den utenrikspolitiske meningsutvekslingen, så var den konsentrert om forholdet Øst–Vest, særlig i forbindelse med Berlin-problemet, og den som innledet, var den amerikanske utenriksminister Dean Rusk. Han pekte på at signalene fra Moskva var så lite entydige for tiden at det lå nær å slutte at det foregikk "a painful reappraisal" i Moskva av hele deres generelle utenrikspolitikk. Men det førte da til at de ikke ønsket i nær framtid å måtte ta noen virkelig avgjørende standpunkter. Hans vurdering var derfor den at de fra russisk side var interessert i å holde kontakten gående, men at de ikke var klar til virkelig å ta standpunkt til de forskjellige antydninger som er gitt fra amerikansk side om en *modus vivendi* i Berlin – altså ikke noen ny ordning for Berlin, ikke noe nytt sett med avtaler, men en *modus vivendi*. Han sa det rett ut slik at fordi situasjonen så vidt man kunne forstå er som den er på russisk side, burde man foreløpig se bort fra hovedspørsmålene som man ikke kunne bli enige om, og konsentrere seg om praktiske ordninger som det kunne være mulig å bli enige om. Ut fra dette ønsket man på amerikansk side å fortsette med disse uformelle oppklaringsdrøftingene – er det vel nærmest. Det var ikke noen utsikt til at man i overskuelig framtid kunne komme inn i systematiske forhandlinger om noen endelig ordning for Berlin, og derfor var det nødvendig at man på NATO-hold og fra de tre vestlige okkupasjonsmakters side fortsatte sine militære forberedelser – det som har vært kalt "the emergency planning" for Berlin.

Han gikk så over til å tale om nedrustningskomplekset, og sa at det hadde vært en stor skuffelse for den amerikanske president at det ikke hadde vært mulig å få i stand noen avtale om prøvestans under det nødvendige minimum av kontroll. Nå var situasjonen blitt den at den amerikanske prøveserie som var i gang, kom til å fortsette i om lag to måneder. Dette var altså i begynnelsen av mai, så det vil si ut i juli måned. Man var på det tidspunkt klar over det som Krusjtsjov senere har bekreftet, at Sovjet-Samveldet kommer til å sette i gang en ny serie med prøver de også i løpet av sommeren.

Rusk understreket at både De forente stater og Storbritannia hadde strukket seg til det ytterste for å unngå å gjenoppta prøvene, ved sine tilbud til Sovjet-Unionen, men at de ikke hadde møtt noen respons. Han føyet til – kanskje ikke så meget i den offisielle diskusjon som i private samtaler – at han for sin del regnet med at når både den amerikanske og den varslede sovjetiske serien med prøver var avviklet, altså en gang ut på senhøsten, ville det fortsatt være reelle muligheter for å komme fram til en avtale om prøvestans. Den samme vurderingen hadde

ambassadør Edberg, som jeg snakket med nå etter at han kom tilbake fra sin siste periode som leder av den svenske delegasjon i Genève. Han mente at det var kanskje den siste mulighet i høst å komme fram til en slik avtale, men at det var en reell mulighet, og at standpunktene hvor det gjaldt inspeksjonsordningen, kontrollordningen, var på glid på begge sider i retning av et kompromiss.

Om nedrustning generelt sa Dean Rusk at en kanskje kan håpe på noen resultater hvor det gjelder rent innledende skritt. Den fortsatte og stadig mer krevende opprustning som ikke minst i Sovjet-Unionen krevet offer i alle samfunnssektorer, skapte på sovjetisk side – det var det inntrykk man satt igjen med – en reell interesse for å få snudd spiralen, så å si. Men det var et amerikansk standpunkt at en omfattende nedrustning også måtte omfatte China. Han erklærte uttrykkelig at De forente stater ikke ville ha noe imot kinesisk nærvær ved forhandlingsbordet for dette formål, men et slikt nærvær var unødvendig under de innledende forhandlinger som for øyeblikket er i gang. Han understreket at et visst minstemål av inspeksjon og av verifikasjon – altså inspeksjon ikke bare av det som blir avskaffet, men også av det som blir igjen – var nødvendig. Det ville være en spesielt vanskelig nøtt å knekke i det øyeblikk China kom inn i bildet som forhandlingspartner.

Ellers sa han at det var meget vanskelig å gjøre seg opp noen begrunnet mening om hvordan forholdet egentlig var mellom Moskva og Peking, og han føyet til at han ikke var så helt sikker på at de to partene selv visste hvordan forholdet mellom dem egentlig var for øyeblikket. Men han understreket at han for sin del mente at det var farlig å bygge på den forutsetning at et motsetningsforhold mellom de to nødvendigvis ville tjene Vestens interesser, og betonet den betydning han tilla Sovjet-Samveldets modererende innflytelse på Chinas politikk i Asia, ikke minst i forbindelse med Laos-situasjonen.

Neste taler var Lord Home, som stort sett sluttet seg til Rusk's syn på Berlinforhandlingene. Han pekte på at problemene på jordbruksområdet var den store vanskeligheten for Sovjet-Samveldet og for Østblokken i det hele tatt. Dette var vel den viktigste årsaken til at Sovjet inntok den holdning som det gjør, å holde forhandlingskontakt gående, uten å la det komme til bestemte avgjørelser på noe felt.

Lord Home var for øvrig sterkt opptatt av at forholdet mellom India og China var så spent som det var, og pekte på at en eventuell konflikt mellom disse land ikke ville kunne begrenses, men ville ha tendens til å bre seg ganske raskt.

Ellers sa Lord Home seg enig i Rusk's vurdering av at russerne, når de var ferdige med sin nye prøveserie, sannsynligvis ville være reelt interessert i å komme fram til prøvestans, og at de også hadde en reell interesse av å se å få slutt på rustningskappløpet.

Det som kanskje hadde størst interesse i den generelle diskusjonen var det innlegget som den nye tyske utenriksminister Schröder hadde. Schröder var jo med allerede på et statsrådsmøte i NATO i desember, men der gjorde han seg ikke så sterkt gjeldende. Denne gangen hadde han et ganske langt innlegg, og hovedsaken i det var at han på vegne av den tyske regjering ga sin uttrykkelige tilslutning til at

forhandlingskontakten burde opprettholdes. Videre ga han sin uttrykkelige tilslutning til tanken om en eller annen internasjonal instans til å føre kontroll med adkomsten til Berlin, men uten at han der gikk inn på detaljer eller enkeltheter.

På bakgrunn av de samtaler jeg senere hadde i Bonn og i Berlin på vei hjem fra NATO-møtet, tror jeg at det som ligger bak Adenauers uttalelser i Berlin like etter NATO-møtet, og som tilsynelatende slo bena vekk under det Schröder hadde sagt om tysk enighet om fortsatt forhandlingskontakt osv., er frykten for at man i forbindelse med utformingen av en slik internasjonal kontrollmyndighet skal strekke seg for langt i retning av en godkjenning av den øst-tyske staten. Altså: den plan om en internasjonal kontrollordning som er skissert fra amerikansk side overfor russerne, omfatter foruten Vestmaktene begge de to tyske stater – de skulle være representert der på like fot – og dessuten et nøytralt element hvis størrelsesorden er åpen for diskusjon. Den tyske konsepsjonen er så vidt jeg skjønner – og der er det ikke noen uenighet mellom Regjeringen i Bonn og f.eks. Willy Brandt i Berlin – at dette er å gå for langt i retning av å anerkjenne den østtyske stat. De vil derfor ha en kontrollmyndighet så å si i to etasjer, hvor på toppen de fire okkupasjonsmakter sitter, og hvor der så på et lavere mer teknisk nivå er deltakelse fra begge de tyske stater og av et eventuelt nøytralt element. Dette trekkes det tydeligvis fortsatt tau om mellom Bonn og Washington, og det er ikke kommet noen endelig avklaring. Men foruten å gi sin tilslutning i prinsippet til en slik internasjonal kontrollmyndighet, ga Schröder også sin tilslutning til at det som et ledd i en generell modus vivendi-ordning kunne være nyttig om der ble inngått en ikke-angrepsavtale mellom NATO og Warszawapakten, og han sa at det også ville være akseptabelt fra tysk side at der inngikk i en slik modus vivendi-ordning en forpliktelse til ikke ytterligere å spre atomvåpen. Han henviste der uttrykkelig til at Tyskland allerede hadde påtatt seg ikke å produsere slike atomvåpen ved avtalene i 1954.

Hvor det gjaldt spørsmålet om å drøfte atomfrie soner i forbindelse med nedrustningsproblemene, nøyde han seg med å henvise til det svaret jeg ga på Garbos interpellasjon i Stortinget i forbindelse med Undén-planen. Man måtte ikke diskutere slike soner hvis de førte til en forskyvning av maktbalansen, men han avviste ikke tanken om slike soner på prinsipielt grunnlag. Derimot tok han klart konkret avvisende standpunkt til Rapacki-planen også i den siste utforming den har fått. Han betonet at uttynningsordninger som omfattet bare Tyskland på vestsiden ville svekke NATO-forsvaret hvis slike tiltak ikke ble forbundet med vesentlige innrømmelser når det gjaldt Sovjet-Samveldets eget forsvar – altså ikke bare de østeuropeiske staters forsvar, men også Sovjet-Samveldets eget forsvar. Men heller ikke uttynningsordninger avviste han prinsipielt, han bare betonet det reelle innholdet av det.

Det var dessuten innlegg fra kanadisk side, som stort sett sluttet seg til den amerikanske og den britiske oppsummering av situasjonen, men kanskje la sterkere vekt enn noen andre på nødvendigheten av prøvestans og av å gjøre framgang med enkelte tiltak hvor det gjelder innledende skritt på nedrustningens vei og også betydningen av å komme fram til en avtale om prøvestans.

Den franske utenriksminister Couve de Murville inntok en mindre steil holdning på dette møtet i mai enn han gjorde i Paris i desember. I Paris førte jo hans steile holdning til at vi satt i fire timer og strevet med kommunikeet, fordi franskmennene insisterte på at ordet "forhandlinger" ikke måtte forekomme i forbindelse med Berlin, det måtte bare være ordet "oppklaringsøvelser." Han begynte også denne gang med å advare mot at de pågående sonderinger om Berlin skulle gli over i reelle forhandlinger, som de fremdeles var motstandere av. Han ga uttrykk for en viss beklemthet over at 14 av NATO's 15 medlemsland hadde en så sterk forhandlingsvilje som den som var kommet til uttrykk på desembermøtet, og han uttrykte den franske skepsis overfor muligheten av å nå resultater ved en slik holdning.

For min del sluttet jeg meg til den takk som andre talere hadde gitt uttrykk for overfor De forente stater for at de hadde gjort så iherdige anstrengelser for å finne et grunnlag for forhandlinger om Berlin, og jeg sa meg enig i at en midlertidig modus vivendi-ordning kunne bli en utvei, selv om en da måtte sette til side en rekke kontroversielle problemer som uløselige i øyeblikket. Jeg sa at vi for vår del sto skeptisk til ikke-angrepsavtaler som isolerte tiltak, men jeg sa meg enig i at en ikke-angrepsavtale kunne ha sin betydning som ledd i en modus vivendi-ordning for Berlin.

Om nedrustningen sa jeg at vi på norsk side var enige i at Vesten burde fortsette å presse på for å oppnå framgang både hvor det gjaldt alminnelig og fullstendig nedrustning og når det gjaldt forsøk på å oppnå enighet om innledende deltiltak. Jeg kom også inn på atomprøvene og sa at vi var fullt klar over de alvorlige grunner som hadde ført til at De forente stater og Storbritannia hadde besluttet å gjenoppta prøvene, men at vi allikevel måtte beklage at det var blitt nødvendig å treffe denne beslutning.

Jeg sa meg tilfreds med at begge de to vestlige stormakter fortsatt hadde erklært seg rede til å slutte en prøvestansavtale med det nødvendige minimum av inspeksjon. Jeg understreket at vi tilla det amerikanske forslag om å unngå en utnyttelse av verdensrommet til krigsformål, stor betydning, og at også deres forslag om å få i stand et organisert fredelig samarbeid om romforskningen var viktig. Videre ga jeg uttrykk for at vi fullt ut støttet den politikk som gikk ut på å hindre en ytterligere spredning av atomvåpen og pekte på at her kunne jo Sovjet-Unionen og De forente stater sies å ha sammenfallende interesser. Jeg kom også nærmere inn på et dokument som i dyp fortrolighet er tilstilt oss fra den amerikanske NATO-delegasjon. Det går ut på å skissere et samarbeid mellom Warszawapakten som organisasjon og dens militære instanser og NATO som organisasjon og NATO's militære instanser – et samarbeid om tiltak for å minske faren for overraskelsesangrep. Der er i det papiret fra amerikansk side tanker som jeg tror kan være fruktbare og gi muligheter for så å si å få hull på byllen, og jeg fant det riktig da uttrykkelig å peke på det papiret, som var kjent rundt bordet, og gi vår støtte til at man fortsatte å utforske de problemer.

Hvor det gjaldt Øst-Vest-forbindelsene i sin alminnelighet framholdt jeg at NATO stadig måtte være opptatt av å finne områder der det var mulig å oppnå

enighet, uansett hvor begrensede disse områder kunne være til å begynne med. Ellers pekte jeg på at det var ikke bare slik at vi hadde vanskeligheter oss imellom iblant, men at Krusjtsjov uttrykkelig hadde sagt under de samtalene som jeg hadde med ham i fjor i desember at Sovjet-Samveldet på sin side også hadde vanskeligheter med sine allierte.

Den danske utenriksministeren hadde i et tidligere innlegg gitt uttrykk for at de i Danmark hadde tillit til at den finske regjering innenfor de grenser de geografiske forhold og den alminnelige maktsituasjon satte, hadde viljen til å opprettholde en demokratisk forfatning og å forbli så uavhengig i sin holdning som overhodet mulig. Jeg sa meg på Norges vegne enig i denne vurdering. Det har en bestemt bakgrunn. Det har vært et visst press fra amerikansk side med delvis støtte fra britisk side i retning av at de nordiske land så å si demonstrativt skulle gi uttrykk for sin bekymring over situasjonen i Finland. Dette har vi tilbakevist både fra dansk og norsk og svensk side som lite hensiktsmessig i den nåværende situasjon; det ville skade heller enn gagne. Jeg nevnte også at Finlands situasjon var slik at man måtte ha den i tankene under utformingen av markedsordningene i Europa. Det måtte finnes en løsning som gjør det mulig for Finland å opprettholde sine økonomiske forbindelser vestover.

Når det gjaldt de militære spørsmål, ble disse altså drøftet spesielt mellom forsvarsministrene, men vedtakene ble gjort i fellesmøtet. Resultatet var at møtet for det første bekreftet at De forente stater og Storbritannia fortsatt vil stille sine atomvåpen til rådighet for NATO i tilstrekkelig antall, og at de to lands strategiske styrker vil gi dekning av de fiendtlige mål som kan true det europeiske kontinent, og vil gi denne dekning samme prioritet som de fiendtlige mål som kan true De forente stater og Storbritannia. De vil altså ikke prioritere ødeleggelse av de mål som truer dem nasjonalt – de vil gi samme prioritet til de mål som truer NATO som helhet.

Så tok møtet til etterretning at De forente stater og Storbritannia hadde forpliktet seg til å gi relevante atomopplysninger så fullstendig som det overhodet var mulig, til sine NATO-partnere.

Likedan ble det notert at det faste Råd har nedsatt en komite for å ta imot og studere disse opplysningene. Denne komite består for øyeblikket av de permanente representanter i Paris.

Videre bekreftet man den enighet som er oppnådd i det faste Råd om generelle retningslinjer for under hvilke forhold atomvåpen skal tas i bruk. Det er retningslinjer som er utledet av tidligere vedtatte direktiver og tidligere vedtatte strategi-dokumenter i NATO, men de betyr i virkeligheten en viss innskrenkning i den bruk man tenker seg å gjøre av atomvåpen, og en større vekt på å bruke konvensjonelle våpen så langt det overhodet er mulig i en konfliktsituasjon.

Videre ble det formelt tatt til etterretning at De forente stater og Storbritannia så sant tiden overhodet tillater det, vil konsultere NATO's Råd før de tar i bruk atomvåpen noe som helst sted i verden.

Endelig noterte Rådet med tilfredshet utviklingen i NATO's forsvarspolitikken siden Oslo-møtet, og oppfordret det faste råd til å fortsette drøftelsen av de

gjenstående problemer på dette felt. Det var altså så å si den pene begravelse som ble gitt tanken om en egen europeisk eller europeisk finansiert NATO-styrke.

Det er vel nå helt på det rene, etter de uttalelser som falt både fra britisk og fra fransk side, at de regner med at det å opprettholde og modernisere i fornøden utstrekning de konvensjonelle styrkene må ha første prioritet, og at det vil kreve så store ressurser at det ikke kan bli tale om verken for Storbritannia eller for Frankrikes vedkommende å delta i noen fellesfinansiert NATO-atomstyrke; så meget mer som de begge ga uttrykk for at de akter å opprettholde sitt nasjonale atomvåpen. Og dermed kan man vel nokså trygt, skulle jeg tro, si at den ytterligere diskusjon av de problemene vil være av overveiende teoretisk art.

Jeg tror det var – så kort jeg har kunnet gjøre det – hovedpunktene for Atenmøtet.

Formannen: Jeg skal få takke for redegjørelsen. Er det noen av medlemmene som har noen spørsmål eller merknader ellers? – Hvis det ikke er tilfelle, tar vi redegjørelsen til etterretning.

Mot forventning er vi altså blitt ferdige i formiddag, så da blir det ikke nødvendig å ha noe møte i morgen, bortsett fra at den ordinære utenrikskomite må møtes kl. 10, men om det vil det bli sendt ut egen innkallelse.

Møtet hevet kl. 11.40.